

POŠKODBE PRI DELU LETA 1998

Accidents at Work in 1998

Saša Žebovec*, Metka Teržan* UDK 331.46(497.4)"1998"

Povzetek

Leta 1998 je bilo v Sloveniji med približno 750 000 zaposlenimi 25 710 poškodb pri delu, od tega 31 s smrtnim izidom. Približno 80 odstotkov vseh poškodb pri delu se je pripetilo na delovnem mestu, 20 odstotkov pa na poti na delo ali z dela.

Poškodbam pri delu so bili najbolj izpostavljeni moški, stari do 19 let: poškodovan je bil en od desetih zaposlenih moških, starih do 19 let. Največ delavcev se je poškodovalo ob ponedeljkih, najmanj pa ob petkih.

Leta 1998 je bilo največ poškodb pri delu v gradbeništvu – 51,6 poškodb na tisoč zaposlenih oziroma 1,8-krat več kot je skupna stopnja poškodb pri delu, ki je leta 1998 znašala 27,9 poškodb pri delu na tisoč zaposlenih.

Abstract

In 1998, an estimated 25 710 of approximately 750 thousand people employed in the Republic of Slovenia sustained occupational injuries, 31 of which were fatal. About 80 percent of all accidents at work occur in the workplace and 20 percent on the way to or from work.

Young male workers under the age of 19 are most often involved in these accidents, the 1998 figure being around 1 in 10. The largest number of employees sustained injuries on Monday, and the smallest number of accidents happened on Friday.

The construction sector had the highest incidence rate in 1998 with 51.6 accidents at work per 1 000 employees, or 1.8 times the overall rate, which amounted to 27.9 accidents at work per 1 000 employees.

Uvod

Področje poškodb pri delu v Sloveniji ureja Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, področje prijavljanja pa Zakon o evidencah na področju dela ter Zakon o varnosti in zdravju pri delu in Zakon o evidencah na področju zdravstva, ki je še v pripravi.

Po zakonu o pokojninskem in invalidskem zavarovanju je poškodba pri delu posledica neposrednega in kratkotrajnega mehničnega, fizikalnega ali kemičnega učinka ali posledica hitre spremembe položaja telesa, nenadne obremenitve telesa ali drugih sprememb fiziološkega stanja organizma in je vzročno povezana z opravljanjem dela ali dejavnosti, na podlagi katere je zavarovanec zavarovan. Sem spadajo tudi poškodbe, ki jih zavarovanec pretrpi na redni poti na delo in na poti z dela. Za poškodbo pri delu se šteje tudi nenadna bolezen zavarovanca, ki je neposredna ali izključna posledica nesrečnega naključja ali višje sile med opravljanjem dela oziroma dejavnosti, na podlagi katere je bolnik zavarovan.

Na Uradu RS za varnost in zdravje pri delu obdelamo prijave o poškodbah pri delu na obrazcih ER-8, ki jih dobimo od Inšpektorata za delo. V računalnik vnesemo samo podatke o poškodbah pri delu, ki so se zgodile pri opravljanju dela in na službeni poti, izločimo pa poškodbe pri delu, ki so se pripetile na poti na delo in z dela.

Del podatkov o poškodbah pri delu smo črpali tudi iz Zdravstvenega statističnega letopisa Slovenije za leto 1998, ki ga izdaja Inštitut za varovanje zdravja Republike Slovenije.

Poškodbe pri delu leta 1998

Po začetnih podatkih inšpektorata za delo je bilo v Sloveniji leta 1998 registriranih 25 710 poškodb pri delu oziroma 34,5 poškodb na tisoč zaposlenih, od tega 31 s smrtnim izidom. Od omenjenih 31 smrtnih poškodb se jih je 13 pripetilo na poti na delo oziroma na poti z dela.

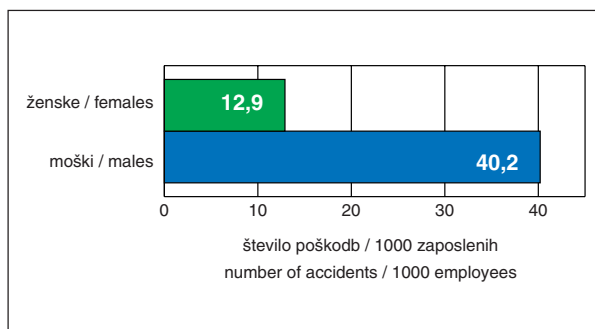
Leta 1998 je bilo po začetnih podatkih Urada RS za varnost in zdravje pri delu (ki upošteva le poškodbe na delovnem mestu) v Sloveniji 20 784 prijav poškodb pri delu oziroma 27,9 poškodb na tisoč zaposlenih. Od tega je bilo

* Urad RS za varnost in zdravje pri delu, Vojkova 4, Ljubljana

19 244 prijav poškodb, ki so jih utrpeli zaposleni v podjetjih in drugih organizacijah oziroma 32,5 poškodb na tisoč zaposlenih, 922 poškodb pri delu oziroma 15,2 na tisoč zaposlenih je bilo prijav poškodb, ki so jih utrpeli zaposleni pri samozaposlenih, 618 oziroma 6,8 na 1000 zaposlenih pa je bilo prijav poškodb, ki so jih utrpeli samozaposleni. V nadaljevanju si bomo te podatke podrobneje ogledali.

Poškodbe pri delu po spolu

Leta 1998 se je na delu poškodovalo 4343 žensk in 16 441 moških. Po številu poškodb na tisoč zaposlenih je pri moških kar trikrat več poškodb na tisoč zaposlenih kot pri ženskah. Vzrok za to je morda dejstvo, da moški opravljajo fizično bolj zahtevna in tvegana dela. To razmerje med moškimi in ženskami pa je enako v celotni populaciji in velja tudi za vse druge poškodbe izven dela (1). Poškodbe in zastrupitve so tudi edini razlog odsotnosti z dela (bolniškega staleža), zaradi katerega so moški bistveno pogostejše z dela kot ženske. (2)

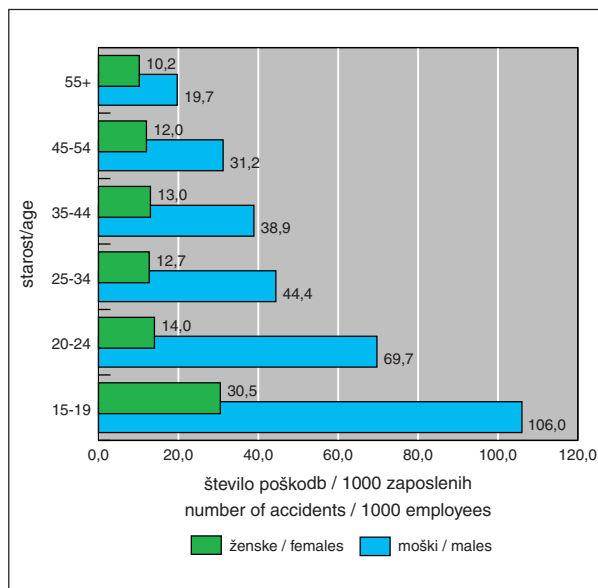

Slika 1. Poškodbe pri delu po spolu
Figure 1. Accidents at work by sex

Poškodbe pri delu po starosti

Največ poškodb pri delu na tisoč zaposlenih je bilo leta 1998 v starostni skupini do 15 do 19 let. Tako se je leta 1998 poškodovalo na delu kar 106 moških in 30 žensk na tisoč zaposlenih, starih od 15 do 19 let. Pri teh delavcih je bil pri 18 odstotkih vzrok za poškodbo stroj, medtem ko je zdrs

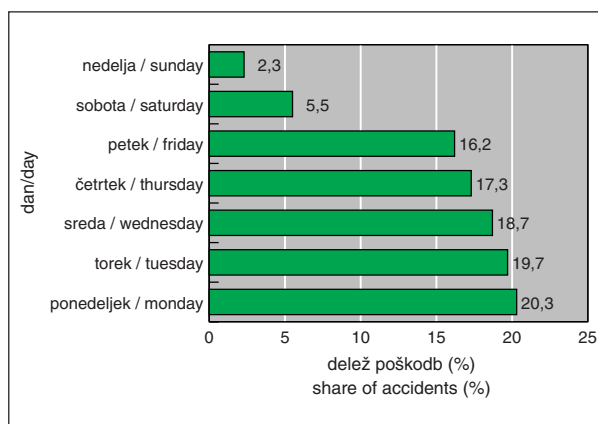
oziroma padec na ravnem šele na petem mestu z 11 odstotki. Pri delavcih vseh starosti pa je bil najpogostejši vzrok poškodb zdrs oziroma padec na ravnem. Vse to kaže na pomanjkanje izkušnosti mladih delavcev in nepoučenost pri delu s stroji.

Slika 2. Poškodbe pri delu po starosti in spolu
Figure 2. Accidents at work by age and sex

Poškodbe pri delu po dnevu poškodbe

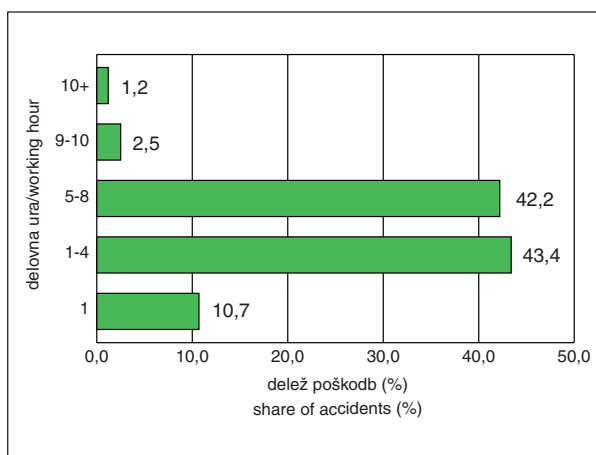
Največ delavcev se je poškodovalo ob ponedeljkih, med tednom pa se je število poškodb zmanjševalo. Enako je bilo tudi v drugih opazovanih letih. (3) Delno je vzrok za to morda to, da se delavci vsak teden znova prilagajajo na delo, nekoliko nerazumljiv pa je v povezavi s počitkom, ki naj bi ga delavci imeli za konec tedna.

Slika 3. Poškodbe pri delu po dnevu poškodbe
Figure 3. Accidents at work by day

Poškodbe pri delu po urah, prebitih na delu

Leta 1998 se je 10,7 odstotkov poškodb pri delu pripetilo v prvi uri na delu oziroma v prvi delovni uri. 43,4 odstotkov poškodb se je zgodilo med prvo in četrto delovno uro, medtem ko se je 42,2 odstotkov poškodb pri delu pripetilo v zadnjih treh urah normalnega osemurnega delovnega časa. V podaljšanem delovnem času se je leta 1998 zgodilo 3,7 od-

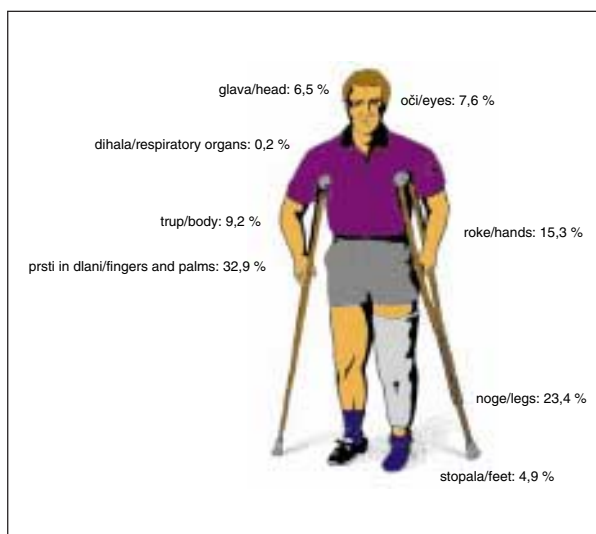
Slika 4. Poškodbe pri delu po delovnih urah
Figure 4. Accidents at work by working hour

stotka vseh poškodb, vendar je treba upoštevati dejstvo, da je bilo v podaljšanem delovnem času opravljenih bistveno manj delovnih ur.

Poškodbe pri delu po delih telesa

Najpogostejše so bile poškodbe dlani in prstov (32,9 odstotkov) oziroma prstov (29,4 odstotkov). Kar 29 odstotkov poškodb prstov se je pripetilo na strojih, 18 odstotkov zaradi stika z ostrim predmetom in 18 odstotkov pri delu z orodjem.

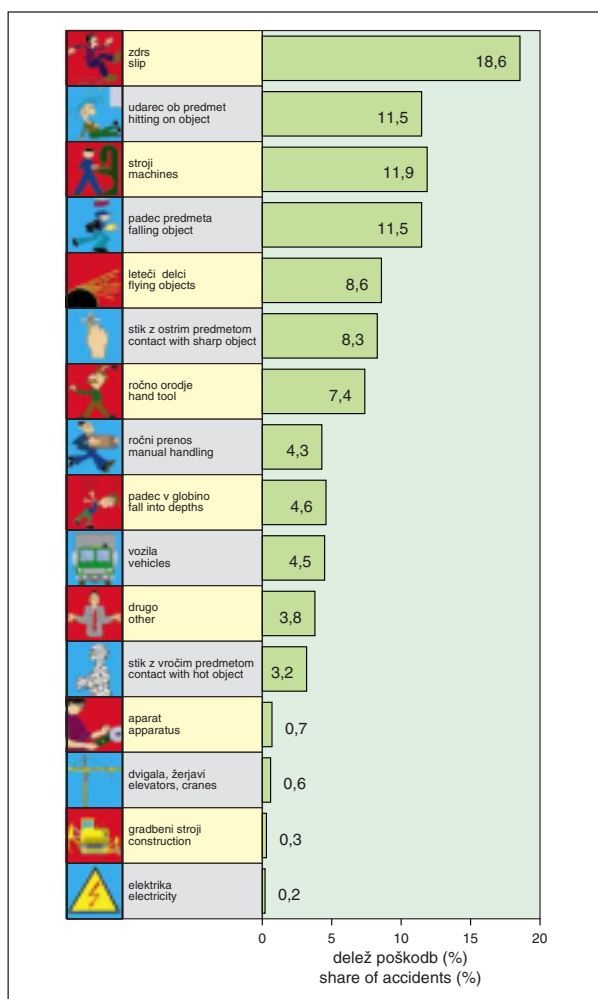
Na drugem mestu so poškodbe nog, ki so si jih delavci poškodovali pri 23,4 odstotkih primerov. Najpogostejši vzrok poškodb nog je bil zdrs oziroma padec na ravnem skoraj pri polovici primerov (49,6 odstotkov).

Slika 5. Pri delu poškodovani deli telesa
Figure 5. Accidents at work by parts of the body

Poškodbe pri delu po vzrokih

Leta 1998 je bil najpogostejši vzrok poškodb pri delu zdrs, in sicer pri kar 3892 primerih oziroma 18,6 odstotkih vseh poškodb pri delu. Slabih 30 odstotkov poškodovanih zaradi zdrsa so bile ženske, kar je nekoliko več od povprečja pri vseh poškodbah. Zaradi zdrsa se je poškodovalo več starejših (v primerjavi z vsemi poškodbami pri delu), mlajših delavcev pa je bilo bistveno manj – sl 7.

Slika 6. Poškodbe pri delu po vzrokih
Figure 6. Accidents at work by causes

Drugi najpogostejši vzrok poškodb pri delu so bili stroji (11,9 odstotkov), nato pa padec in udarec predmeta (11,5 odstotkov).

Poškodbe pri delu po dejavnostih

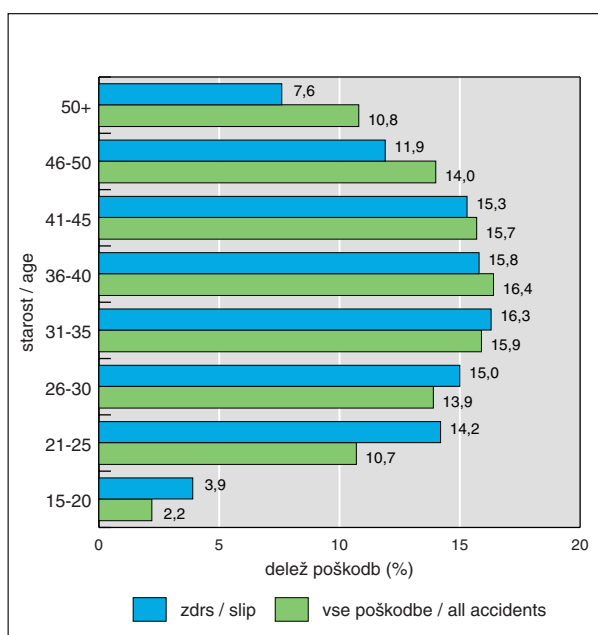
Leta 1998 je bila največja stopnja poškodb pri delu v gradbeništvu 51,6 poškodb pri delu na tisoč zaposlenih. Kar 97,9 odstotkov poškodovanih delavcev v gradbeništvu je bilo moškega spola. Najpogostejši vzroki poškodb so bili zdrs (15,7 odstotkov), padec predmeta (15,4 odstotkov) in odletevajoči predmeti (12,8 odstotkov).

Nad povprečjem poškodb so bile še predelovalne dejavnosti z 42,4 poškodbami pri delu na tisoč zaposlenih, rudarstvo z 39,1 poškodbami na tisoč zaposlenih in dejavnost oskrbe z elektriko, plinom in vodo z 38,7 poškodbami na tisoč zaposlenih. Vse preostale dejavnosti so pod slovenskim povprečjem, ki je leta 1998 po podatkih Urada RS za varnost in zdravje pri delu znašalo 27,9 poškodb pri delu na tisoč zaposlenih.

Sklep

Na podlagi analiz poškodb pri delu je treba izvajati določene dejavnosti, tako na državni ravni kot na ravni podjetij, s katerimi bi zmanjšali število poškodb pri delu predvsem v najbolj rizičnih skupinah delavcev, ki so, kot je pokazala analiza, predvsem mlajši delavci moškega spola. Več pozornosti moramo nameniti izobraževanju te skupine delavcev, preden nastopijo delo in jih seznaniti s tveganji, ki jim pretijo na delovnem mestu, zlasti pri delu s stroji.

Analiza nas je tudi ponovno opozorila na posebno nevarne razmere v gradbeništvu, v katerem se je leta 1997 zgodilo največ smrtnih nezgod (4.). V tej dejavnosti je poleg pomembnejše priprave na varno delo očitno tudi popolno neupoštevanje varnostnih predpisov pri uporabi osebne varovalne opreme. Poseben problem predstavlja dejstvo, da so to ponavadi majhna podjetja v zasebni lasti, v katerih je malo zaposlenih, ki si ne morejo organizirati svoje službe za varnost in zdravje pri delu.

Slika 7. Poškodbe pri delu po starosti in vzrokih
Figure 7. Accidents at work by age and cause

Preglednica. Poškodbe pri delu po dejavnostih
Table. Accidents at work by activities

dejavnost activities	štev. poškodb no. of accidents	štev. pošk./1000 zap. no. of accidents/1000 employees
A – kmetijstvo, lov, gozdarstvo A – agriculture, hunting and forestry	774	15,5
B – ribištvo B – fishing	3	12,0
C – rudarstvo C – mining and quarrying	290	39,1
D – predelovalne dejavnosti D – manufacturing	10122	42,4
E – oskrba z elektriko, plinom, vodo E – electricity, gas and water supply	450	38,7
F – gradbeništvo F – construction	2738	51,6
G – trgovina; popravila motornih vozil G – wholesale, retail trade; vehicle repair	1685	18,5
H – gostinstvo H – hotels and restaurants	514	19,5
I – promet, skladiščenje, zveze I – transport, storage and communications	1029	22,8
J – finančno posredništvo J – financial mediation	73	4,2
K – nepremičnine, najem, poslovne storitve K – real estate, lease & business activities	538	12,8
L – javna uprava, obramba, socialno zavarovanje L – public administ. & defence; social insurance	841	20,2
M – izobraževanje M – education	587	11,4
N – zdravstvo, socialno varstvo N – health care and social security	797	16,6
O – druge javne, skupne in osebne storitve O – other social and personal services	342	15,1
P – zasebna gospodinjstva z zaposlenim osebjem P – private households with employees	1	1,6
SKUPAJ TOTAL	20784	27,9

Literatura

1. Rok-Simon, M. Ocena razširjenosti in resnosti problema poškodb in zastрупitev v Sloveniji. Zdravstveno varstvo 1999, Priloga: Zdravstvena kultura št. 26; 3,4: 149–70.
2. Teržan, M., Jeren B. Analiza bolniškega staleža za leto 1996. Zdravstveno varstvo 1998, 1,2:33–7.
3. Križaj, M., Jeren, B. Poškodbe pri delu v Republiki Sloveniji In: Zbornik referatov Mednarodna konferenca Globalna varnost, (2;1996; Bled): 339–40.
4. Teržan, M., Dodič Fikfak, M. Smrtne poškodbe pri delu v Sloveniji v letu 1997. Delo in varnost 1998, 43, 4: 163–5.